

Секція 2.

І. О. Доценко, к.е.н.,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Хмельницький національний університет

Маєвська К. О.,

магістрант факультету економіки і управління,
Хмельницький національний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

В результаті підвищення впливу процесів глобалізації на економіку України та в умовах фінансової кризи проблеми підвищення ефективності функціонування вітчизняного валютного ринку набувають особливої актуальності. Інтеграція України до світового співтовариства зумовлює необхідність вдосконалення функціонування міжбанківського валютного ринку як механізму, що забезпечує взаємозв'язок між вітчизняною та світовою фінансовою системою.

Важливим елементом валютної політики є валютне регулювання, тобто діяльність держави та уповноважених нею органів, спрямована на регламентацію міжнародних розрахунків і порядку здійснення операцій з валютними цінностями. Валютно-курсова політика центрального банку держави є складовою частиною його грошово-кредитної політики, а отже, і загальної державної макроекономічної політики.

Згідно з чинним законодавством на Національний банк України покладено завдання організації валютного ринку в Україні. У ст. 45 Закону України «Про Національний банк України» зазначається, що Національний банк визначає структуру валютного ринку України та організовує торгівлю на ньому валютними цінностями відповідно до законодавства України про валютне регулювання. Національний банк має повноваження щодо визначення офіційного курсу національної грошової одиниці до іноземних валют та проведення валютних інтервенцій з метою стабілізації валютного ринку [1].

За результатом 2017 р. обсяг золотовалютних резервів становив 18,81 млрд дол. США в еквіваленті, збільшившись протягом року на 21,8 %. Серед основних чинників зростання обсягів резервів у 2017 р. можна виокремити додатне сальдо платіжного балансу, а також надходження фінансування від МВФ на рівні близько 1 млрд дол. США. За період 2015–2017 рр. золотовалютний резерв збільшився на 41,4 % [2].

Міжбанківська система в зарубіжних країнах є регулюючим інструментом валютної сфери та провідною ланкою інших секторів економіки. В Україні завдяки несприятливим політичним та економічним подіям змінився хід розвитку валютно-фінансової системи та економіки країни загалом. Дані події призвели до істотного і стабільного зменшення обсягів торгів, що забезпечуються безготівковими операціями з іноземною валютою.

Як один із антикризових заходів Національний банк України застосовував прямі адміністративні обмеження на операції з валютою та на рух капіталу у 2014-2015 роках. Обмеження на міжбанківському валютному ринку були націлені передусім на заборону спекулятивних операцій та короткої позиції в гривні. Внаслідок цих обмежень обсяги продажу валюти на міжбанківському ринку різко скоротилися [3].

Слід зазначити, що наслідком зовнішнього фінансування бюджетного дефіциту було зростання зовнішнього державного боргу, необхідність обслуговування і погашення якого підвищували попит на іноземну валюту на внутрішньому валютному ринку і зумовлювало зниження номінального курсу гривні, що тим самим підвищило макроекономічні валютні ризики України. Валютний курс спричиняє суттєвий вплив на зовнішньоекономічну торгівлю: зростання курсу гривні неодмінно сприятиме збільшенню цін на міжнародному ринку на продукцію, вироблену в Україні, і навпаки. Водночас динаміка валютного курсу не лише викликає зміну, а й відображає особливості цінової конкурентоспроможності країни.

Дефіцит готівкової іноземної валюти за одночасно високого рівня попиту, а також значна кількість адміністративних обмежень, обумовила виникнення незадоволеного валютного попиту та появу «чорного валютного ринку». Курси купівлі/продажу на «чорному ринку» відрізняються від значень обмінних курсів, встановлених комерційними банками, зазвичай, на 2-3 грн. в бік збільшення.

Питання ліквідації чорного та сірого валютних ринків також є одним з ключових завдань України, як асоційованого члена ЄС. Держава має вирішити проблему пов'язану з незаконною діяльністю неофіційних ринків. Вирішення цієї проблеми сприятиме покращенню економічного становища нашої країни, прозорості обмінних операцій, прискорить процеси інтеграції.

Таким чином, аналізуючи тенденції на валютному ринку України, варто зазначити, що він розвивається в непростих соціально-економічних умовах. Серед основних проблем, які потребують швидкого вирішення можна виділити наступні: тенденцію до девальвації національної валюти відносно іноземних валют, що призводить до зростання інфляції; необхідність регулювання ситуації на валютному ринку шляхом створення нового законодавства; втрата довіри до національної валюти, що призвело до зростання рівня доларизації.

Ці проблеми створюють дисбаланс на валютному ринку, негативно впливають на економіку, порушують стабільність національної валюти, а саме тому потребують негайного розв'язання.

Зважаючи на дестабілізацію валютного ринку України, спричинену сукупністю політичних і соціально-економічних чинників, упровадження НБУ характеризувалися проведенням валютної лібералізації шляхом пом'якшення тимчасових антикризових обмежень, необхідність у яких була вичерпана. Основні положення нормативних актів Нацбанку щодо забезпечення стабільності на валютному ринку зазначають: пом'якшено валютні обмеження для операцій, пов'язаних із зовнішньоторговельною діяльністю; Національний банк запровадив спрощений порядок купівлі іноземної валюти для повернення

за кордон іноземному інвестору процентів, нарахованих на залишок коштів на інвестиційному рахунку; зняте обмеження на проведення операцій з обміну безготівкової іноземної валюти для фізичних осіб, які не є підприємцями; спрощено порядок купівлі та перерахування іноземної валюти за операціями іноземних інвесторів; уможливлено кредитування у гривні під заставу іноземної валюти на рахунках клієнтів; лімітування щодо видачі готівкових коштів в іноземній валюті з поточних (у т. ч. карткових) та депозитних рахунків клієнтів через каси та банкомати на добу; обмеження максимальної суми продажу готівкової іноземної валюти; обмеження на суму переказів фізичними особами іноземної валюти за межі України з диференціацією залежно від наявності підтверджуючих документів; обов'язковий продаж надходжень в іноземній валюті; обмеження строку розрахунків за операціями з експорту та імпорту; заборона дострокового погашення кредитів, позик (зокрема, фінансової допомоги) в іноземній валюті за договорами з нерезидентами; виключно у гривні видача готівкових коштів у межах України за електронними платіжними засобами, що емітовані як резидентами, так і нерезидентами, та ін. [4].

Крім того, для забезпечення стабілізації ситуації на валютному ринку доцільно прийняти законодавство та здійснювати політику, яка удосконалив структуру внутрішнього та зовнішнього ринків. Національний банк України, як уповноважений орган валютного регулювання та проведення валютної політики, має удосконалити механізми контролю, забезпечивши відповідну нормативно-правову базу.

Отже, темпи розвитку української економіки та її фінансово-валютний стан залежать від зовнішнього оточення. З метою підвищення привабливості співпраці міжнародних інвесторів із вітчизняними суб'єктами господарювання, Національний банк України повинен ініціювати створення та регулювання єдиного валютного законодавства, спрямовувати ряд заходів на подолання неофіційної доларизації, яка спричиняє невиконання гривнею основної функції - засобу нагромадження, зменшувати обсяги відпливу капіталу та стимулювати повернення їх із-за кордону, а також здійснюючи ряд економічних реформ, покращувати інвестиційний клімат. Ці заходи призведуть до покращення тенденцій, що притаманні валютному ринку та повернуть довіру українців до стабільності національної валюти.

Список використаних джерел:

1. Про Національний банк України: Закон України від 26.11.2015 року № 679-XIV. Дата оновлення 07.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

2. Сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://minfin.com.ua>.

3. Черкашина К. Ф., Бур І. С. Тенденції валютного ринку України. Інфраструктура ринку. 2017. № 5. С. 186-189.

4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.